

ACC. N.R. M. 12681: 1-2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Nils-Arvid Bringéus
Härad: N. Åsbo Adress: Örkelljunga
Socken: Örkelljunga Berättat av: Fritz Kristiansson
Uppteckningsår: 1952 Född år 1872 i Örkelljunga sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enekorgstillverkning: s. 1.

Pilkorgstillverkning: s. 2-6.

36 Amborgar. s. 7.

ACC. N:R M. 12681: /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enekorgstillverkningä Sagesmannen är, eller har rättare sagt varit en av traktens största korgtillverkare och korgförsäljare. Numera har han överlämnat rörelsen till en son, Viggo Kristiansson och en svärson.

Fritz Kristianssons far var Kristian Bengtsson i Karsatorp, Fagerhults sn. Han var född ca 1850 och dog vid 60 års ålder. Han var lantbrukare men började göra korgar. Till en början togs enet här i trakten men så blev här inte längre något ene, utan vi fick ta iväg 4 - 5 mil uppåt Småland. Vi var ute i fjorton dagar och högg ene, men far var då aldrig med oss. Vanligen höggs enet i oktober för hela vinterförrådet. De enar som höggs brukade var 10 - 15 år gamla. I Småland stod de mycket tätt och ett hästalass fullt kunde vi hugga på åtta timmar. På den tiden satt de här i var stuga och gjorde korgar av ene i Tockarp och Vemmentorp. Så började vi handla med korgar också. Jag var 17 år då jag första gången var med i Malmö och sålde. Det var för 60 år sedan. Men vi sålde också till stora gårdar. Det fanns de gårdar som köpte 2 - 300 om året. Alnarp brukade köpa 200. Bagare i Malmö brukade också köpa hela lass. En gång var jag nere i Skanör och Falsterbo med korgar. En av de första som började handla med korgar var Bengt Lundahl. Han köpte korgar av korgmakarna. Men ofta söp de upp pengarna och

ACC. N:R M. 12681:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

när de kom hem hade de ej något att betala med. En drack så mycket att han dog under resan. Han blev begravnen i Björnekulla.

Pilkorsgtillverkning. Pilkorsgtillverkningen i Örkelljungabygden började på följande sätt. En plantör i Koldingrud på Jylland (öster om Aarhus) annonserade efter korgmakare. Han hade köpt furustockar men det fanns ingen dansk som kunde klyva dem. Han hade köpt furet i Vittsjö. Det var 1890 eller 91 som han ^{när} annonserade och i oktober reste åtta stycken från trakten över. Det var Frits Olsson från Vemmentorp (senare Ängelholm), Edvard Olofsson i Vemmentorp, ¹⁸⁶² alltjämt i livet, Alfred och Pontus Nilsson i Tockarp, bröderna Anton och Karl Johansson från Vemmentorp, Janne Bengtsson från Boalt samt sagesmannen själv. - Troligen var det Pontus Nilsson som tog initiativet. Han var fem år äldre än jag. Vi fick resan fritt och en timlön om 20 öre. Vi bodde på olika ställen, 6 på en gård och 2 på en annan. Vi fick betala 6 kr i veckan för mat och logi. Vi klöv furet till stickor med ackord efter visst per pund. När det arbetet var färdigt for vi ut i skogen för att hugga dvärgfur. När också det var färdigt började vi på korgar. Det var fiskekorgar, som vår arbetsgivare sände ut till fiskelägena. Där var lock på de korgarna. Ibland oss fanns också fyra tyskar som gjorde korgar. De var ovala till formen. Jag och två andra reste hem till julen och for sedan efter jul tillbaka och arbetade hela vintern. Därefter arbe-

ACC. N:R M. 12681:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tade jag i Köpenhamn ett år för samme man ty han slutade på Jylland. Det var på Jylland vi första gången fick att tillverka med pilkorgg-tillverkning. På Jylland fanns grön pil som vi använde både till ståndare och iflätning. Sen furen blev slut (furuspånor) gjorde vi blott korgar av pil. Men i Köpenhamn var det skalad pil för finare korgar, medan grövre korgar för kol etc. gjordes av grön pil.

Från Danmark tog de från Örkelljunga överresta pojkarna med sig konsten att göra pilkorgar. Det var bl.a. mangelkorgar man där lärde göra. Mangelkorgar hade jag gjort tidigare men de var av ene eller furustickor. Men nu började vi göra av pil. Var gång jag var i Malmö och sålde korgar reste jag över till Köpenhamn och köpte pile. Där fanns flera stora pilegrossister. Men sedan köpte jag också i Malmö. Men priserna var ofta billigare i Köpenhamn. I Malmö brukade jag köpa av A.W. Nilssons fabriker, som numera gör barnvagnar och möbler. (Korgmakarna strejkade en gång och så upphörde korgmakeriet där). - Förra kriget blev pilen mycket dyr ända till 3 kr per kila, medan den efter kriget sjönk till 60 öre kilot. A.W. Nilssons hade plantskola i Tyskland där pilen var planterad. Så även i Danmark. I Kolingsund, där vi var fanns en uttorkad sjö, som de planterat pil i. Där fanns kanaler och de pumpade vatten i kanalerna för att få bort vattnet. Där fanns pile så långt man kunde få se. Pilen skars ner för året. -

ACC. N:R

M. 12681: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Från Danmark återvände alla 8 pojkarna från Örskelljunga. En del köpte jordbruk och gifte sig, men hade alla korgmakeri bredvid. Sagesmannen for själv till Amerika 1897 och lärde ännu mer korgmakeri, men det var dåliga tider då i USA. Sagesmannen minns att han fick 35 cent för en mangelkorg i Chikago. Anledningen till att han for över var att han hade en syster däröver och att några st. från bygden reste tillsammans med honom. Under någon tid arbetade han i Amerika som järnvägsarbetare, men återvände sedan hem igen. Då började han göra korgar till smutstvätt och linne och sålde till hemslöjden och Nilssons. Av pile gjordes uteslutande mangelkorgar, flättunnor för tvätt och varukorgar. - Tyskarna exporterade hit mycket korgar, runda torgkorgar, ovala etc., men under första världskriget blev marken så hög att det blev slut med importen. Då började vi efter kriget göra torgkorgar efter tyska modeller. Vi hade sett sådana korgar innan men aldrig tänkt på att göra sådana. Med denna korgtillverkning höll vi på till dess vi började med blomsterkorgarna på 30-talet. På andra håll gjorde de ej sådana pilkorgar som vi. På slätten kunde någon enstaka gammal gubbe sitta och göra korgar av pil, men det var alltid grön pil, och aldrig skalad pil. Det fick vi veta när vi kom och bjöd ut korgar. Pilekorgstillverkningen upphörde dock ej med blomsterkorgstillverkningen. Speciellt mangelkorgarna fortsatte man att göra. Före sista kriget köpte jag 65000 kilo pilex från Polen, men det tog

ACC. N:R M. 12681:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ändå snart slut. Efter kriget tog jag ej upp pilekorgarna. Däremot började man tillverka halmkorgar. Denna rörelse överläts 1948 åt sonen Viggo Kristiansson, medan blomsterkorgstillverkningen överläts åt svärsonen Per Olsson i Åsljunga.

Jag har dock själv mest sysslat med att sälja korgar, inte bara av tillverkningen hemifrån utan köpte också upp av andra. I Blekinge bodde jag två år innan jag gifte mig. Jag köpte 2000 enekorgar ett år och sålde. Det var före sekelskiftet jag började sälja, och jag höll på tills för tio år sedan. Jag körde alltid med häst och vagn, men sedan köpte min som bil och så slutade jag upp att köra med häst. Nu är det alltså sonen Harald i Florshult som bedriver handeln i stället för mig. - Jag körde runt i byarna och bjöd ut korgarna. Jag körde på vintern med. Jag låg insnöad i Kulladal en gång en hel vecka. Den längsta tid jag var borta var 6 veckor. Men om jag var borta så länge skickade de till mig hemifrån. Jag skrev hem och så sände de, men första lasset var alltid med hemifrån. Den allra första gånegn jag var ute var jag med Olof Lundahl, men sedan lejde jag skjuts till Malmö. Det kostade 2:50 om dan. Det tog en vecka att sälja lasset. Vanligen tog jag iväg hemifrån om söndagseftermiddagen. Jag körde ner till Karl Holmbergs i Eket eller Peter Kruares. Där läg jag över om natten. Det kostade ingenting, Men kaffet om morgnen kostade 4 öre koppen. Brännevin bjöds på de

ACC. N.R. M. 12681:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som ville ha. Där brukade vara många nere. Ibland låg dör 4 till 7 eller 8 stycken. - I Malmö var jag första onsdagen i månaden. Dagen efter marknaden brukade man stanna i stan för att sälja slumpen till bagara och sådana. Kunde man ej sälja allt hade man en plats att lägga in det på till nästa marknad. I Hälsingborg var jag andra onsdagen i månaden, i Tågarp andra tisdagen o.s.v. Jag var ute nästan var vecka hela sommaren. Även andra marknader besöktes, Teckomatorp tredje tisdagen i månaden, Lund tredje onsdagen, Kristianstad andra onsdagen (samma dag som i Hälsingborg). På Sjöbo sommarknads kunde jag på en dag sälja 4-500 potatiskorgar. Då fick man korgarna nedsända på tåget. Bönderna som kom till marknaderna och torgdagarna tog korgarna med sig på lasset hem, ofta ett dussin st. På stora gårdar ända till 50 st. Många korgar köpte jag från Blekinge. Ett slag var vi fyra som handlade i kompis. Vi sålde ett år 13000 till Statens Järnvägar, 1100 i månaden. De skulle vara till kol. Men det var ändå under ett år.

ACC. N:R M. 12681:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ett besök gjordes även hos sonen Viggo Kristianssons verkstad, som är belägen på samma ställe. Verkstaden är inredd i ett gammalt stall och där sysselsattes förutom Kristiansson fyra arbetare, alla unga pojkar. De bedriver alltså halmflätning. Det är delvis säsongarbete, mest vinter och vår. Före jul är det högsäsong. Råghalmen köpes i Torup, Matteröd och Brönnestad och är tröskad på långhalmströska. Före flätningen kammas halmen i en hamlrepa och kapas till en meters storlek. - Denna tillverkning började 1947. Nyheten kom från Danmark, En blomsterhandlare, fru Nyman i Örskälljunga hade sett sådana i blomsteraffärer och gav oss tipset. Vi fuskade oss fram i början. Handlaget fick tränas in. - Men det gick lätt att sälja sådana korgar. De var originella. Sedan 1948 har vi haft en resande som reser i hela landet. Vi har även kontakt med hemslöjden. De korgar som tillverkas är huvudsakligen till blommor, fruktfat och papperskorgar. Modellerna funderar vi själv ut. Bottnarna är av trä och beställes på snickerifabrik. I bottnen fästes medelst en spik en trämall kring vilken halmen flätas. Halmvulsternas tjocklek varierar. Den bestäms av hornets storlek genom vilket halmen trädas på samma sätt som man förr gjorde pikupor. Ursprungligen använde vi också kohorn, men numera horn av trä eller fr. a. plåt. Då halmen glider bättre genom plåthornet. Kring vulsterna flätade vi ursprungligen med pappersband som man gjorde i Danmark, men sedan övergick vi till kluven rotting. - En arbetare kan hinna med 15-20 st per dag.